

Nr 73.

Av herr **Gustafson** i Kasenberg, *om skrivelse till Kungl. Maj:t*
angående utredning rörande omfattningen av bolags jord-
förvärv inom Dalmland m. m.

1917 års riksdag beslutade i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ärendet att utsträcka den s. k. norrländska förbudslagens giltighetsområde till att omfatta jämväl Värmlands län. En motion vid samma riksdag om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återupptagande av den sedan någon tid tillbaka vilande undersökningen rörande bolags jordförvärv i mellersta och södra Sverige tillstyrktes av lagutskottet och bifölls av andra kammaren men avslogs av den första i enlighet med en utskottsutlåtandet bifogad reservation av trenne ledamöter av denna kammare, vilka yrkade, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Till stöd för denna sin avvisande hållning anförde reservanterna, att enligt statistiken utvecklingen inom riket i avseende å jordens uppdelning icke gått i sådan riktning, att den självägande bondeklassens bestånd och jordbrukets utveckling därigenom hotades. Antalet brukningsdelar inom landet och särskilt antalet smärre brukningsdelar hade tvärtom starkt ökats, medan antalet större brukningsdelar avsevärt minskats. Från detta sakförhållande slöto reservanterna till, att något behov av den ifrågasatta undersökningen eller förbudslagens utsträckande till återstående delar av Sverige icke är för handen.

Det lider intet tvivel, att vad reservanterna sålunda anført beträffande jordfördelningen äger sin riktighet såväl i stort sett beträffande landet i sin helhet som ock — och i särskilt hög grad — beträffande rikets sydligare skogfattiga provinser, inom vilka jordbruksfastigheterna äga värde uteslutande såsom *jordbruksfastigheter* och fördenskull aldrig löpa fara att bliva spekulationsobjekt och handelsvara i samma ut-

sträckning, som erfarenheten visat vara händelsen med mera skogrika fastigheter. Men lika visst är, att det även söder om Värmland och Dalarna finnes landsändar, på vilka nyss angivna omdöme icke äger tillämplighet. Så är framför allt förhållandet med Dalsland. Och lika naturligt som det synes mig, att man icke i onödan utsträcker det statsförmynderskap över jordbruket, som den norrländska förbudslagen onekligen innebär — man må nämligen besinna, att man genom densamma inskränker icke allenast bolagens rätt att köpa hur mycket jord de behaga utan också jordbrukarnas att sälja sina fastigheter till vem de behaga — lika nödvändigt synes det mig å andra sidan, att denna lagstiftning verkligen blir utsträckt till områden, där erfarenheten visat, att statens ifrågavarande ingripande är av nöden i lika hög grad som i Norrland, Dalarna och Värmland.

Dalsland företer, såsom mycket riktigt framhölls i andra kammaren under fjolårets debatt rörande ovan åberopade motion, mycket stora likheter med Värmland. Synnerligen starkt framträda dessa likheter i landskapets norra mot Värmland gränsande del, Tössbo och Vedbo härad. I dessa härad är det också, som man haft och har den starkaste känningen av de olägenheter, vilka nu senast föranlett utsträckandet av den norrländska förbudslagen till grannlandskapet Värmland.

Dessa olägenheter, de ursprungliga bondejordbrukens övergång i bolagsägo, skövlandet av skogarna ända in till husbehovsskogarna samt jordens överlämnande åt brukare och arrendatorer, hava under de senaste åren tilltagit i oroväckande omfattning. Utländska bolag, företrädesvis norska, ha, användande sig av bulvaner och såmedelst kringgående lagens förbud mot utlänningars jordförvärv, tävlat med de svenska om de skogrikare fastigheterna, vilka väl aldrig varit begärligare än just under dessa krigs- och krisår. Det ena hemmanet efter det andra går på det sättet ur enskild ägo och i bolagshänder; de självägande bönderna bli allt färre och färre, och vad är naturligare än att de få återstående börja känna sig kringskurna och dömda att även de slukas upp av de vittfamnande och penningstarka skogsbolagen. Detta stärker sannerligen icke bondeklassens trygghetskänsla och arbetsglädje, faktorer som likväl äro av den allra största betydelse för uppnåendet av tillfredsställande arbetsresultat. Icke mindre beklagligt är, särskilt i dessa tider av livsmedelsknapphet inom landet, att med varje jordbruksfastighet, som på detta sätt övergår i bolagshänder, tillfogas själva jordbruksproduktionen direkt avbräck. Bolagen intressera sig som regel — vackra undantag finnas visserligen, men de äro få —

uteslutande för skogen; arrendatorerna sakna, också som regel, både lust och kraft att hålla jordbruket vid makt. I allmänhet bli de icke gamla på stället, och de täta ombytena av brukare bekomma icke jorden väl. Även hus och hägnader förfalla, och innan man vet ordet av befinna sig förut välskötta fastigheter i ett tillstånd, som gränsar till vanhävd.

Under trycket av de senaste årens försörjningssvårigheter hava från statens sida kraftiga åtgärder vidtagits mot vanhävd av jord, och det faller av sig självt, att i tider som dessa ännu mindre än annars sådan vanhävd bör få förekomma. Det vill emellertid synas, som om staten icke borde spara sitt ingripande till dess att uppenbar vanhävd föreligger; det synes fast mera böra ligga i statens intresse att om möjligt söka förebygga, att jord över huvud taget råkar i sådant bedrövligt tillstånd. Riksdagen har ju heller icke tvekat att, i den mån behovet därav blivit ådagalagt, vidtaga nödiga mått och steg i denna riktning, såsom nu senast genom fjolårets förbudslagstiftning gentemot bolags jordförvärv i Värmland.

Då erfarenheten synes giva vid handen, att behovet av liknande åtgärder beträffande Dalsland är ofrånkomligt och trängande, men det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter utredning utforma de bestämmelser, som för sådant ändamål böra ifrågakomma, tillåter jag mig härmed hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt undersöka omfattningen av bolags jordförvärv inom Dalsland och behovet av den s. k. norrländska förbudslagstiftningens utsträckande även till detta landskap samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, var-till berörda undersökning anses föranleda.

Stockholm den 25 januari 1918.

Arthur Gustafson
i Kasenberg.
